

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. XX. De Crimine Falsi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

vocant, redituum, quos sacri Canones comprobant in c. 1. & 2. sub tit. De empt. & vendit. in Extravag. communib. tum quod ex parte emptoris non nudus tantummodò usus præstetur, sed pecunia tota quanta est transferatur; tum quod ex parte venditoris, qui pecuniæ sortem restituere non tenetur, sed ad libitum vero usui illam applicando, id est, rebus commutandis, concurrente industriâ honestum quæstum facere potest, reditus veluti tradatur: quæ merx quædam est, & per Pont. discretè computatur inter bona in mobilia in Clem. Exivi §. cumque annui reditus sub tit. De verb. signif.

Communis est interim fœnerator causas, quibus turpitudinem suam tegere studet; tamquam si ratio id dicit, ut, cui beneficium mutuæ pecuniæ impenditur, vicissim aliquid rependere debeat; tamquam si concedendo pecuniam, non simplicem ipsius usum vendat, sed interusarium & commoditatem, pretio æstimabilem, tamquam si pecuniam concedendo sit in causa, ut vicissimis sæpè magnum quæstum faciat; tamquam denique nulli fiat injuria, si debitor, qui rerum suarum moderator est & arbiter, ultrò aliquid pro usu sortis reddat. Sed sufficere ipsi debet, quod accepto beneficio mutuarius, juxta dictamen rectæ rationis, vicissim obligetur ad antidota seu ad eadem humanitatis officia, l. Sed etsi 2 §. consuluit D. De petit. hered. qui non tam sterili pecuniæ sibi concessæ, aut ipsius commoditati, quæ tantummodò causa sunt, ut vocant, sine qua non, quàm lux industriæ acceptum ferre debet, si quid lucri accedat. Cujus etiam mutuarii consensus sive ultronea oblatio hîc nihil potest operari, seu ex injusto facere justum, utpote qui per nequitiam & improbitatem morosi mutuatoris semper intelligitur extortus. Ut interim non dicamus, quod, ut excusatio in peccatis cesset, jura subve-

niant mutuatori, si justum aliquod interesse vel damni emergentis vel lucri cessantis honestâ ratione prætereundum possit, d. cap. In civitate & d. cap. fin. vers. ratione hujus dubii h. 2.

Superest nunc, ut, quoniam vitium hoc divino ac humano jure constat esse prohibitum, cap. Super eo 4, hoc tit. de pœnis ejusdem obiter aliquid dicamus. Et quamquam lex civilis hæc in parte frigidior est, quippe quæ usuras, si non tamquam naturâ sua laudabiles, saltem tamquam media quædam, majoribus malis evitandis subservientia permittat, l. Placuit D. & l. Eos Cod. De usur. jus tamen Pontificum pro modo & qualitate delicti varias pœnas introduxit. Nam præterquam quod usurarii notentur infamia, can. Infames §. Per 20 xxxvi. q. 7, etiam lege civili, si legitimum modum excedant, & usuras usurarum exigentibus infamiæ macula inuritur, l. Improbum sentus C. eod. item præterquam quod tam ipsi quàm eorum heredes etiam extranei cogantur restituere quæstum scelere partum, cap. Tua nos 9, h. 1. & quidem pauperibus, si non extent, à quibus fœnus acceperunt, cap. Cum tu 5, h. 2. si usurarii sint manifesti, id est, si fœnus exerceant in vulgus, seu publicè notum, & sacra communione privantur & Ecclesiastica sepultura, nisi respiscant, usuras restituant, vel saltem pro restituendis cautionem dent idoneam, c. Quia in omnibus 3, d. ce Cum tu h. tit. c. Quamquam eod. in 6, ubi simul prohibetur sub interemptione, ne quisquam eorum oblationem recipiat, & consequenter quod restamenta ab iis facta nullius sint valoris, nisi concurrat restitutio. Ut interim non omittamus, quod non solum à jure, sed etiam ab homine seu Judice pœna infligatur, qui Clericos hujus criminis reos ab officio suspendere potest ac deponere; laicos etiam excommunicare, ut perterriti respiscant, c. Præterea 7, h. tit. can. Si quis 17, dist.

IN TIT. XX. DE CRIMINE FALSI,

Canil. d. lib. III. tit. 19.

SUMMARIA.

1. Falsi crimen quis committere dicatur.
2. Quibus modis & à quibus committatur.
3. Pœna falsum committentium.

Crimen falsi committit, qui per dolosam veritatis imitationem falsum obtrudit, ut

proximum lædat. Neque omne falsum seu vero contrarium hîc punitur, sed illud dumtaxat, quod dolo malo seu animo corrumpendæ veritatis in alterius injuriam committitur, l. Nec exemplum Cod. Ad L. Corn. de falsis.

Committi autem potest variis modis, dicto, scripto, facto, vel usu: nam non solum illi recedantur hîc, qui falsas literas vel instrumenta,

sive per raturas & lituras, sive alio quocumque modo conficiunt & utuntur, cap. *Ad falsariorum* 7, & cap. *Ex conscientia ult. h. tit.* nec solum illi, qui falsum perferunt testimonium, tribus, ut ait Pont. personis obnoxii sunt, Deo, qui vocatus in testem illuditur; Iudici, qui mendaciis decipitur; proximo innocenti, qui falso testimonio læditur, cap. 1, h. tit. sed etiam illi, qui falsam monetam cudent, vel nummos arrodant, vel tale quid, quando possunt, non impediunt, l. *Quicumque* & l. *Lege D. Ad L. Corn. de fals.* qui falsas menfuras faciunt, vel jam factis utuntur, l. *Qui falsum D. eod.* qui testamenta vivorum surripiunt, aperiunt, delent, vel produnt, l. 1, §. *is qui D. eod.* item qui falsum titulum honoris aut ordinis sibi sumunt, l. *Eos D. eod.* aut etiam edicta publica corrumpunt, l. *ponult. D. eod.*

Hi omnes, sicut & alii quidam, uti passim videre est in toto tit. D & Cod. *Ad L. Corn. de fals.* præterquam quòd tam ipsi quàm eorum hæredes obligentur ad turpia luera reddenda, l. *Cum falsi D. eod.* l. *Lucius D. De jure fisci*, Jure civili acriter puniuntur; quamquam lubinde pro qualitate delicti & personarum paulò benignius: cum interim pœna ordinaria legis Corn. in sevis sit ultimum supplicium, in liberis hominibus deportatio & bonorum omnium publicatio, l. 1, §. *pœna falsi D. eod.* At verò Jus Pontificum eos, qui circa literas Pontificias falsum committunt, itacim excommunicat: deinde laicos à sæculari Judice puniendos relinquit, Clericos confestim, id est, non expectata emendatione, quæ tamen aliàs semper expectari solet, c. *Cum non ab homine* 10, sup. *De ju-*

dic. beneficiis spoliatos & ab ordine depositos, ut secundum leges civiles puniantur, eidem Juidici tradit, d. cap. *Ad falsariorum h. tit.* ubi interim sub finem additur, quòd malitia semper acrius quàm negligentia vel ignorantia puniri debeat. Nec solum qui falsum committit, sed & qui utitur, aut usu falsas literas penes se per viginti dies continuos detinet, excommunicatur, à solo Pontifice absolvendus, cap. *Dura* 4, §. *abicientes h. tit.* Præsertim si non sint literæ seu rescripta, ut vocant, justitiæ vel ad lites, quibus nimirum Pont. vel Judicem dat appellancibus, vel super dubio juris responderi, quòd circa illas, quia levè negotio impetrantur, nemo facillè præsumatur falsum committere: & proinde etiam detecta falsitate, si impetrans illis uti desinat, nec beneficio nec officio privatur, text. est in cap. *Accedens h. tit.* Porro si Clericus Regis literis falsum inserat, deponitur, & accepto in fronte stigmate seu cauterio, mittitur in exilium, cap. *Ad audientiam h. tit.* Denique si literas inferioris Prælati vitiet, aut falsum testimonium dicat, depositus concluditur in monasterio, ut laica tantummodò communione contentus pœnitentiam agat, can. *Si Episcopus* 50, dist. Idem judicium erit de aliis speciebus falsi, eo quòd in d. cap. *Cum non ab homine* crimen hoc computeur inter graviora; nisi fortè pro qualitate circumstantiarum arbitrium Judicis aliud statuatur, c. *Cum olim magister* 23, sup. *De offic. Iud. deleg.* d. cap. *Ad falsariorum*, ubi vel ob solam ignorantiam falsarius Pontificis quamvis sera pœnitentia ductus punitur; id quod pro terrore exempli perniciosi est introductum.

IN TIT. XXI. DE SORTILEGIIS.

Canis, lib. III. tit. 16.

S U M M A R I A.

1. Ratio continuationis.
2. Sors & usus sortis indifferens.
3. Sortilegium quid.
4. Sortilegii species varia, & Sortilegi qui dicantur.
5. Crimen hoc quomodo & à quo puniatur.

Sortilegium, quia superstitionem continet & idololatricam, religioni repugnat, ac proinde cum primis vitis censeri debuisse. Ratio tamen,

cur hic interferatur, reddi potest, quòd cum falso magnam habeat affinitatem, propterea quòd sortilegus sub prætextu pietatis & fidei religionis nequitiam suam exerceat, can. *Sortilegi* xxvi. qu. 1.

Sed quo pacto dicet aliquis, cum sors & usus sortis sit actus adiaphorus & indifferens, saltem natura sua non malus? can. *Sors non aliquid mali est* xvi. quæst. 2, quid enim, dum id aliter commodè fieri non potest, si per sortem sit aliquid dividendum aut dirimendum, ut controversia sopiatur? l. *Si duobus C. Communia de legat. & fideicom.* l. *In tribus D. De judic.* Ea ratione in Actis Apostolorum